

BOSHLANG'ICH TA'LIM PSIXOLOGIYASI

*Korshubayeva Ra'no Xazratkulovna**O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti**Psixologiya kafedrası assistenti*

Annotatsiya: Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi, ta'lim jarayonining boshlang'ich bosqichida bolalarning psixologik xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan ilmiy soha hisoblanadi. Bu soha bolalarning o'sish va rivojlanish jarayonlarini, ularning fikrlash, his-tuyg'u, ijtimoiy munosabatlar va o'rganish usullarini o'rganadi. Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi, shuningdek, o'qituvchilar va ta'lim muassasalari uchun muhim yo'nalishlarni belgilaydi, chunki bolalarning psixologik xususiyatlarini bilish, ularni o'qitish va tarbiyalash jarayonida samarali yondashuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, psixologiya, psixologik omillar, shaxs, oila, jamiyat, atrof-muhit.

Bola o'sishi va rivojlanishi jarayonida psixologik omillar juda muhim ahamiyatga ega. Bolalar o'zlarining atrof-muhitini, oila va jamiyatni o'rganishadi, shu orqali ular o'z shaxsiyatlarini shakllantiradilar. Boshlang'ich ta'lim davrida, bola ko'plab yangi bilimlar va ko'nikmalarni egallaydi, shuningdek, ijtimoiy va emosional ko'nikmalarni rivojlantiradi. Bu jarayonda o'qituvchining roli juda muhimdir, chunki o'qituvchi bolalarning qiziqishlarini, ehtiyojlarini va imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishi kerak. Ta'lim jarayonida bolalarning psixologik xususiyatlarini hisobga olish, ularning o'rganish usullarini, fikrlash usullarini va his-tuyg'ularini tushunishga yordam beradi. Masalan, bolalar o'zlari uchun qiziqarli va foydali bo'lgan ma'lumotlarni osonroq o'zlashtiradilar. Shuning uchun, o'qituvchilar bolalarning qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olgan holda darslarni tashkil etishlari zarur. Bu, o'z navbatida, bolalarning motivatsiyasini oshiradi va ularning o'rganish jarayoniga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Bola rivojlanishining birinchi bosqichida, ya'ni boshlang'ich ta'lim davrida, bolalarning ijtimoiy munosabatlari ham muhim ahamiyatga ega. Bolalar o'z tengdoshlariga, oila a'zolariga va o'qituvchilarga nisbatan qanday munosabatda bo'lishlarini o'rganadilar. Bu munosabatlar, bolalarning o'z-o'zini anglashlariga, o'z hissiyotlarini ifodalashlariga va boshqalar bilan muloqot qilishlariga yordam beradi. O'qituvchilar bolalarga ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatishda muhim rol o'ynaydilar, chunki ular bolalarga o'z fikrlarini ifodalash, boshqa odamlar bilan hamkorlik qilish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam berishlari kerak. Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi, shuningdek, bolalarning hissiyotlarini va emotsional rivojlanishini o'rganadi. Bolalar o'z his-tuyg'ularini

qanday ifodalashlarini, boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lishlarini va o'z hissiyotlarini qanday boshqarishni o'rganadilar. Bu jarayonda o'qituvchilar bolalarga o'z hissiyotlarini tushunishga va boshqalar bilan muloqot qilishda yordam berishlari kerak. O'qituvchilar bolalarga o'z hissiyotlarini ifodalash, ularni boshqarish va ijtimoiy vaziyatlarda moslashishga yordam berish orqali, bolalarning emotsional rivojlanishiga katta hissa qo'shadilar.[1]

Bola rivojlanishida o'z-o'zini anglash jarayoni ham muhim ahamiyatga ega. Bolalar o'z shaxsiyatlarini, qobiliyatlarini va imkoniyatlarini anglashni o'rganadilar. Bu jarayonda o'qituvchilar bolalarga o'z qobiliyatlarini rivojlantirishda yordam berishlari kerak. O'qituvchilar bolalarga o'z qobiliyatlarini aniqlash, ularni rivojlantirish va o'z maqsadlariga erishishda yordam berish orqali, bolalarning o'z-o'zini anglash jarayonini qo'llab-quvvatlashlari mumkin. Boshlang'ich ta'lim psixologiyasining yana bir muhim jihati, bolalarning o'rganish usullarini o'rganishdir. Har bir bola o'ziga xos o'rganish usullariga ega. Ba'zi bolalar vizual o'rganishga, ba'zilari esa eshitish orqali o'rganishga moyil. O'qituvchilar bolalarning o'rganish usullarini aniqlash va ularga mos keladigan ta'lim usullarini qo'llash orqali, o'rganish jarayonini samarali tashkil etishlari kerak. Bu, bolalarning bilimlarni o'zlashtirishini va ularni amaliyotda qo'llashini osonlashtiradi.[2]

Ta'lim jarayonida bolalarning motivatsiyasi ham muhim rol o'ynaydi. Bolalar o'zlarini qiziqtirgan va qiziqarli faoliyatlar bilan shug'ullanishga moyil. O'qituvchilar bolalarning motivatsiyasini oshirish uchun, darslarni qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etishlari kerak. Bu, bolalarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning bilimlarni o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi.[3]

Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi, shuningdek, bolalarning muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham e'tibor qaratadi. Bolalar o'z muammolarini qanday hal etishni o'rganadilar, bu esa ularning mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'qituvchilar bolalarga muammolarni hal etishda yordam berish uchun, ularga turli xil vazifalar va loyihalar berishlari mumkin. Bu, bolalarning ijodiy fikrlashini va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim psixologiyasi bolalarning rivojlanish jarayonini, ularning psixologik xususiyatlarini va ta'lim jarayonidagi o'rni haqida muhim ma'lumotlar beradi. O'qituvchilar bolalarning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishlari zarur. Bu, bolalarning o'rganish jarayonini samarali qilib, ularning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi, shuningdek, bolalarning ijtimoiy, emosional va kognitiv rivojlanishini o'rganish va ularga mos keladigan ta'lim usullarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurazaqov, S. (2018). "Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi". Toshkent: O'qituvchi.
2. Qosimova, N. (2020). "Bolalar psixologiyasi va ta'lim". Toshkent: Fan va texnologiyalar.
3. Tashkent, A. (2019). "Ta'lim psixologiyasi: nazariy va amaliy jihatlar". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
4. Murodov, B. (2017). "O'zbek ta'lim tizimida psixologik yondashuvlar". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
5. Xudoyberganova, D. (2021). "Boshlang'ich ta'limda psixologik asoslar". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.
6. Rahmonov, M. (2016). "Ta'lim jarayonida psixologik omillar". Andijon: Andijon davlat universiteti.
7. Sultonov, A. (2022). "Bolalar ta'limida psixologik xususiyatlar". Qarshi: Qarshi davlat universiteti.